

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui

Vilnius, 2000 m. spalio 18 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Jarašiūno, Egidijaus Kūrio, Zigmo Levickio, Augustino Normanto, Vlado Pavilionio, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Teodoros Staugaitienės,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjų – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupių atstovams Seimo nariui Vyteniui Povilui Andriukaičiui ir advokatui Gediminui Bulotui,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo kanceliarijos Teisės departamento konsultantui Dariui Karveliui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio 1 dalimi, viešame Teismo posėdyje 2000 m. rugsėjo 19 d. išnagrinėjo bylą Nr. 29/98-16/99-3/2000 pagal pareiškėjų – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupių prašymus ištirti, ar Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymo normos neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat ar Lietuvos Respublikos Seimo

nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ normos neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Lietuvos Respublikos Seimas 1998 m. rugsėjo 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymą (Žin., 1998, Nr. 90-2482), Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymą (Žin., 1998, Nr. 90-2483), Lietuvos Respublikos užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymą (Žin., 1998, Nr. 90-2484) ir nutarimą „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ (Žin., 1998, Nr. 90-2485).

Seimo narių grupė 1998 m. lapkričio 9 d. prašyme prašo ištirti, ar:

1) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2, 3 ir 4 straipsniai, Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsnio 1 dalis, Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymo 1 straipsnis pagal įtvirtintų normų turinį neprieštaruja Konstitucijos 1 straipsnyje ir 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoms demokratinės valstybės ir valdžių atskyrimo normoms bei Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui;

2) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas, Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas, Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje 12 straipsnio papildymo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštaruja Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalyje nustatyta procedūrai;

3) Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsnio 1 dalis, Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 1 straipsnis neprieštaruja Konstitucijos 67 straipsnio 15 punktui ir 128 straipsnio 1 daliai;

4) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalys pagal įtvirtintų normų turinį neprieštaruja Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1 bei 4 dalims ir ar 4 straipsnis pagal įtvirtintų normų turinį neprieštaruja Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1 ir 4 dalims;

5) Seimo 1998 m. rugsėjo 29 d. priimto nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 1 dalis pagal jos normų turinį neprieštaruja Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai, taip pat Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlio 4 skyriaus 2 dalyje „Ekonominė politika“ išdėstytoms teisės normoms.

Prašymas grindžiamas šiais motyvais.

Pagrindinės parlamento kompetencijos objektas tradiciškai yra ir išskirtinė jo teisė tvirtinti mokesčius bei esminius valstybės turtinius įsipareigojimus. Šios kompetencijos delegavimas Vyriausybei ar kitai valstybinei institucijai Konstitucijoje nėra numatytas. Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje bei Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymo 1 straipsnyje numatyta Vyriausybės teisė ne trejiems, o dešimčiai metų savavališkai atleisti kai kuriuos ūkio subjektus nuo naujų ar pakitusių mokesčių mokėjimo. Šiomis įstatymų nuostatomis sudaroma galimybė valstybės esminį turtinį įsipareigojimą priimti ne Seimo, bet Vyriausybės aktu. Minimi įstatymai pažeidžia Seimo galias. Todėl ginčijamos įstatymo normos prieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 15 punktui, 128 straipsnio 1 daliai ir valstybės valdžių atskyrimo principui.

Pareiškėjo nuomone, Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalis nustato reikalavimus įstatymų priėmimo procedūrai. Pareiškėjas teigia, kad minėti įstatymai buvo priimti skubos tvarka. Konstitucija reikalauja, kad skubos tvarkos procedūra būtų reglamentuota įstatymu. Ši procedūra apibrėžiama tik Lietuvos Respublikos Seimo statute, kuris formaliąja prasme nėra įstatymas. Seimas negalėjo šių įstatymų svarstyti skubos tvarka, taigi jis pažeidė Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalį.

Pareiškėjas pažymi, kad Seimas, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsniu reglamentuodamas individualaus ūkio subjekto veiklą, prisiėmė vykdomajai valdžiai priklausančią esminę kompetenciją ir taip peržengė savo konstitucines galias bei pažeidė Konstitucijos 1 straipsnio ir 5 straipsnio 1 dalies normose įtvirtintą valstybės valdžių atskyrimo principą.

Pareiškėjo teigimu, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalyse nustatomi reikalavimai savarankiškų ūkio subjektų reorganizavimui pažeidžia šių subjektų teises į nuosavybės neliečiamumą, todėl šio įstatymo ginčijamos normos prieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai. Jos taip pat varžo įmonių ir jų akcininkų nuosavybės teises, neleidžia sąžiningai konkuruoti, todėl prieštarauja ir Konstitucijos 46 straipsnio 1 bei 4 dalių normoms.

Pareiškėjo nuomone, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies norma, nustatanti, kad įmonės akcininkui negali priklausyti tam tikra šios bendrovės akcijų dalis, ir valstybei bei strateginiam investuotojui suteikianti teisę nesilaikyti šio apribojimo, pažeidžia asmenų lygybės įstatymui principą ir sąžiningos konkurencijos laisvę, todėl ši įstatymo norma prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai ir 46 straipsnio 1 ir 4 dalims.

Pareiškėjas nurodo, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies norma varžo akcininkų teises laisvai disponuoti savo turtu, nes valstybė ar strateginis investuotojas turi pirmumo teisę įsigyti jų parduodamas akcijas. Taigi ginčijama norma pažeidžia nuosavybės neliečiamumo principą ir prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui.

Pareiškėjas teigia, kad ginčijamo Seimo nutarimo 1 straipsnio 1 dalies norma įtvirtina ūkio subjektų nelygybę įstatymui, kuria privilegijas konkuruojant ūkinėje veikloje. Taip, pareiškėjo nuomone, yra pažeidžiama sąžiningos konkurencijos laisvė ir draudimas monopolizuoti gamybą, todėl ginčijamo Seimo nutarimo 1 straipsnio 1 dalis prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai.

Pareiškėjas nurodo, kad ginčijamo Seimo nutarimo 1 straipsnio 2 dalies nuostata, suteikianti galimybę strateginiam investuotojui įsigyti tam tikrą dalį reorganizuotos įmonės akcijų, paneigia galimybę valstybei turėti sprendžiamojo balso teisę, todėl ginčijamo Seimo nutarimo normos prieštarauja Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme įtvirtintai normai, kad strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčiose įmonėse sprendžiamoji galia turi būti palikta valstybei.

2. Seimas 1999 m. birželio 3 d. priėmė Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymą (Žin., 1999, Nr. 50-1606).

Seimo narių grupė 1999 m. birželio 22 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar:

1) Seimo 1999 m. birželio 3 d. priimtas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal savo priėmimo procedūrą neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsnyje nustatytai tvarkai;

2) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 1, 67 straipsniams ir 69 straipsnio 3 daliai;

3) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalims.

Pareiškėjas savo prašymą grindžia šiais argumentais.

Jei Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas laikytinas konstituciniu, tai jo normas galima keisti tik 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma, o Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas buvo priimtas paprasta balsų dauguma. Šiuo įstatymu sukuriama nauja norma, leidžianti strateginiam

užsienio investuotojui tapti monopolija, kadangi, užsienio ūkio subjektui įsigijus 66 procentų akcijų, iš Lietuvos valstybės yra atimamas sprendžiamasis balsas. Tokia norma prieštarauja Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo normai, kad strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčiose įmonėse sprendžiamoji galia turi būti palikta valstybei. Vadinasi, įstatymo priėmimo procedūra prieštarauja Konstitucijos 69 straipsniui.

Pareiškėjo nuomone, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsniu sukuriama naujos normos, todėl, jei Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas yra konstitucinis, yra pažeidžiamas teisės aktų suderinamumo principas. Ar įstatymas yra konstitucinis, kai nėra konstitucinių įstatymų sąrašo, turi būti sprendžiama pagal įstatymo svarbą, taip pat pagal jo priėmimo kontekstą. Taigi Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnis prieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 1 ir 67 straipsniams.

Pareiškėjas mano, kad, pagal Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnį strateginiam investuotojui suteikus išskirtines teises, jis įgyja galimybę kontroliuoti monopoliją, todėl ši norma prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies normai, nustatančiai, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, 4 dalies normai, kad draudžiama monopolizuoti gamybą bei rinką, ir 5 dalies normai, kad valstybė gina vartotojo interesus.

3. Seimas 1999 m. spalio 5 d. priėmė Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Žin., 1999, Nr. 86-2564).

Seimo narių grupė 1999 m. gruodžio 20 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar:

1) Seimo 1999 m. spalio 5 d. priimtas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal savo priėmimo procedūrą neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsnyje nustatyta tvarkai;

2) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 2 straipsniai neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 1, 67 straipsniams, 69 straipsnio 3 daliai bei 135 straipsnio 1 daliai;

3) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 2 straipsniai neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalims;

4) Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 2 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės principui, 23 straipsniui, 46 straipsnio 1 ir 4 dalims.

Pareiškėjas savo prašymą grindžia šiais argumentais.

Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatyme tiesiogiai pripažįstama, kad akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“ yra esminę reikšmę Lietuvos nacionaliniam saugumui turintis objektas. Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindus nustato Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas, kuris pagal savo esmę turi būti laikomas konstituciniu. Kadangi Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu sukuriama nauja norma, prieštaraujanti įtvirtintajai konstituciniame Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, jo priėmimo procedūra neatitinka Konstitucijos 69 straipsnyje konstitucinio įstatymo priėmimui nustatytų reikalavimų.

Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje valstybei suteikiama pirmumo teisė įsigyti akcininkų parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas. Šiuo įstatymu nustačius tam tikrų subjektų pirmumo teisę įsigyti savininkų perleidžiamas akcijas yra pažeidžiamos šių savininkų subjektinės nuosavybės teisės. Taip pat bus pažeidžiami nuosavybės ir asmens ūkinės veiklos laisvės principai. Taigi ginčijama įstatymo norma prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui ir 46 straipsnio 1 daliai.

Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 2 straipsniai prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalims. Šių straipsnių normos suteikia išskirtines teises strateginiam investuotojui, todėl jos prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai, kurioje įtvirtinta norma, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Ginčijamu įstatymu valstybė atsisako sprendžiamojo balso akcinėje bendrovėje „Mažeikių nafta“ ir praranda nemenką pelno dalį. Todėl Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 ir 2 straipsnių normos prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai, pagal kurią draudžiama monopolizuoti gamybą bei rinką. Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalyje nustatyta, jog valstybė gina vartotojo interesus. Lemiamą balsą suteikus strateginiam investuotojui, sudaromos galimybės pažeisti vartotojų interesus.

Valstybė, atsisakydama sprendžiamą balsa akcinėje bendrovėje „Mažeikių nafta“, pažeidžia Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalį, nes ji negalės ginti vartotojų interesų.

Konstitucinis Teismas 2000 m. rugpjūčio 28 d. sprendimu pareiškėjų prašymus sujungė į vieną bylą.

II

Rengiant bylą teismiam nagrinėjimui buvo gautas Seimo kanceliarijos Teisės departamento konsultanto D. Karvelio 1999 m. gruodžio 14 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad vertinant Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnio atitikimą Konstitucijos normoms reikia analizuoti faktines šio įstatymo priėmimo aplinkybes. Jo normos sukūrė teises prielaidas išvengti didelių ekonominių nuostolių bei sudaryti sąlygas privatizuoti naftos ūkį. Jos reguliuoja specialiuosius teisinius santykius, atsirandančius reorganizuojant akcines bendroves „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“. Pagal reguliavimo objektą ginčijamas įstatymas laikytinas specialiuoju norminiu teisės aktu. Seimas, priimdamas šį įstatymą, nepažeidė Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostatos, jog „valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei“: jis realizavo konstitucinę nuostatą, kad „valstybė gina vartotojų interesus“.

D. Karvelis pažymėjo, kad pagal Seimo statutą konstituciniais įstatymais laikomi Konstitucijos 150 straipsnyje nurodyti įstatymai, Konstitucijos pataisos, tiesiogiai Konstitucijoje nurodyti įstatymai ir kiti konstitucines normas sukonkretinantys įstatymai, nurodyti įstatyme dėl konstitucinių įstatymų sąrašo. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas nepriklauso tokiems konstituciniams įstatymams. Nėra teisinio pagrindo Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą laikyti konstituciniu bei turinčiu viršenybę ginčijamo įstatymo atžvilgiu.

D. Karvelio manymu, būtina atsižvelgti į tai, kad galiojančiuose įstatymuose nėra sąvokos „natūralios monopolijos“. Europos Sąjungos teisė nedraudžia paties ūkio subjektų dominavimo rinkoje. Dominavimo uždraudimas reikštų konkurencijos ribojimą, dėl to nukentėtų vartotojų interesai. Europos Sąjungos sutartyje draudžiamas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi yra nesąžiningų pirkimo ar pardavimo kainų nustatymas, gamybos, rinkos ar techninės raidos apribojimas arba kontroliavimas vartotojų nenaudai, taip pat subjektų diskriminacija nacionalinės priklausomybės pagrindu.

III

Rengiant bylą teismiam nagrinėjimui buvo gautas tuometinio Lietuvos Respublikos teisingumo ministro V. Pakalniškio 1999 m. kovo 29 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas yra

specialusis įstatymas, reglamentuojantis šių bendrovių reorganizavimo procesą, investicijas ir reikalavimus akcijų paketo savininkams. Teisės teorijos principo *lex specialis derogat legi generali* esmė ta, kad esant bendrosios ir specialiosios normų konkurencijai yra taikoma specialioji norma. Pats minėtas įstatymas apibrėžė jo ir bendrųjų įstatymų (Akcinijų bendrovių, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo) teisinį santykį, nustatydamas, kad minėtų akcinijų bendrovių reorganizavimo tvarką reglamentuoja Akcinijų bendrovių įstatymas, o privatizavimą – Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymas, jeigu Akcinijų bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas nenumato kitaip. Specialiąsias normas galėjo nustatyti tik Seimas, bet ne Vyriausybė. Taigi valdžių padalijimo principas nebuvo pažeistas. V. Pakalniškio nuomone, 1998 m. rugsėjo 29 d. priimtas Akcinijų bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas, Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas, Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymas ir Seimo nutarimas „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ neprieštarauja Konstitucijai.

Rengiant bylą teismui nagrinėjimui buvo gautas tuometinio Lietuvos Respublikos ūkio ministro V. Babiliaus 1999 m. kovo 26 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad Akcinijų bendrovių įstatyme yra numatytas akcinijų bendrovių reorganizavimas jungimo būdu, t. y. prie tęsiančios veiklą akcinės bendrovės yra prijungiamos kitos bendrovės. Priimti nutarimą reorganizuoti bendrovę akcininkai gali ne mažiau kaip 2/3 balsų. Prieš reorganizavimą Vyriausybė buvo minėtų akcinijų bendrovių kontrolinio akcijų paketo savininkė ir teisėtai pakankama balsų dauguma priėmė sprendimą jas reorganizuoti. Specialusis minėtų akcinijų bendrovių reorganizavimo įstatymas, palyginti su galiojančiu Akcinijų bendrovių įstatymu, nenumato papildomo akcininkų turtinių ir neturtinių teisių realizavimo suvaržymo ar šių teisių apribojimo. Akcinijų bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies norma, numatanti valstybės pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų parduodamas ar kitaip perleidžiamas bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijas, nepažeidžia teisės į nuosavybės neliečiamumą, ji tik nustato tam tikrą disponavimo turtu tvarką. V. Babiliaus nuomone, 1998 m. rugsėjo 29 d. priimtas Akcinijų bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas neprieštarauja Konstitucijai.

Rengiant bylą teismui nagrinėjimui buvo gautas Seimo nario S. Malkevičiaus 2000 m. kovo 21 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad konstitucinė nuostata „nuosavybė yra neliečiama“ šios bylos kontekste reiškia, jog Akcinijų bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo normos įgalina akcinijų bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ kontrolinio akcijų paketo turėtoją valstybę realizuoti nuosavybės valdymo, jos

perleidimo, pardavimo, dovanojimo ir kitas teises. Minėto įstatymo normos atitinka laisvosios rinkos santvarką, nes kiekvienas pirkėjas turi teisę ir galimybę pasirinkti tiekėją. Seimo nario S. Malkevičiaus nuomone, 1998 m. rugsėjo 29 d. priimtas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas neprieštarauja Konstitucijai.

Rengiant bylą teismui nagrinėjimui buvo gautas Lietuvos Respublikos ūkio ministro V. Milaknio 2000 m. kovo 15 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas pagal savo priėmimo procedūrą neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsniui. Valstybės strateginiai interesai ir saugumas užtikrinami specialiaisiais įstatymais nepriklausomai nuo ūkio subjektų nuosavybės formos. V. Milaknio nuomone, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo normos neprieštarauja Konstitucijos preambulei, Konstitucijos 1 ir 67 straipsniams. Pareiškėjų teiginys, kad strateginis investuotojas įgijo sprendžiamojo balso teisę, yra neteisingas, nes valstybė turi 59,3 procento akcijų. Ginčijamo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies norma nepažeidžia reorganizuojamos įmonės akcininkų teisės disponuoti savo akcijomis. Vyriausybei atsisakius įgyti parduodamas akcijas, jas akcininkai gali parduoti pasirinktam asmeniui už anksčiau paskelbtą kainą. V. Milaknio manymu, ginčijamas įstatymas nepažeidžia Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalies.

Rengiant bylą teismui nagrinėjimui buvo gautas Lietuvos Respublikos teisingumo ministro G. Balčiūno 2000 m. kovo 16 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad pareiškėjas nepagrįstai laiko Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą konstituciniu įstatymu. Įstatymų suderinamumo problemas sprendžia tik Seimas. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas buvo priimtas teisėtai, kadangi buvo laikomasi bendrų konstitucinių įstatymų priėmimo taisyklių. Taigi šio įstatymo priėmimo procedūra ir jo 1 bei 2 straipsniai neprieštarauja Konstitucijai.

Rengiant bylą teismui nagrinėjimui buvo gautas Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus V. Vadapalo 2000 m. kovo 15 d. paaiškinimas. Jame teigiama, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsnio 6 dalyje numatyta, jog strateginiam investuotojui įsigyjant akcijas, akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ sudarant sutartis dėl kontrolės teisės įsigijimo akcinėje bendrovėje „Klaipėdos nafta“ netaikomos Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3 skirsnio nuostatos. Pats ūkio subjekto dominavimas rinkoje nereiškia piktnaudžiavimo. Europos Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, jog pats faktas, kad įmonė užima dominuojančią padėtį, nėra pažeidimas, o tik reiškia, jog nepriklausomai nuo dominavimo priežasčių atitinkama įmonė turi specialią pareigą susilaikyti nuo elgesio, kuris iškraipytų konkurenciją bendrojoje rinkoje. Kitoje byloje šis teismas taip pat yra

pažymėjęs, kad veiksmai, kurie silpnina konkurencinę rinkos struktūrą, gali būti laikomi piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi rinkoje ir dėl to yra draudžiami.

IV

Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjų atstovai Seimo narys V. P. Andriukaitis ir advokatas G. Bulotas pateikė papildomų argumentų, pagrindžiančių pareiškėjų prašymus.

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens atstovas D. Karvelis iš esmės pakartojo rašytiniame paaiškinime išdėstytus argumentus.

Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo specialistas Lietuvos energetikos instituto ekspertas dr. J. Kugelevičius.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Seimas 1998 m. rugsėjo 29 d. priėmė Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymą, Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymą, Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymą ir nutarimą „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“.

Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymu nustatyta akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo tvarka, investicijų į bendrovę, tęsiančią veiklą po reorganizavimo, sąlygos bei tvarka ir reikalavimai akcijų paketų savininkams. Kiti nurodyti įstatymai ir Seimo nutarimas yra susiję su Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymu.

Seimo narių grupė 1998 m. lapkričio 9 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar atitinkamos nurodytų teisės aktų normos pagal turinį atitinka Konstituciją, ar minėti įstatymai pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Konstitucijai, taip pat ar Seimo nutarimas neprieštarauja Konstitucijai ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui.

2. 1999 m. birželio 3 d. priimtu Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo pakeistas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnis.

Seimo narių grupė 1999 m. birželio 22 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar šis įstatymas pagal priėmimo tvarką ir turinį neprieštarauja Konstitucijai.

3. 1999 m. spalio 5 d. priimtu Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo pakeisti Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsniai.

Seimo narių grupė 1999 m. gruodžio 20 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar šis įstatymas pagal priėmimo tvarką ir turinį neprieštarauja Konstitucijai.

4. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnis buvo pakeistas 1999 m. birželio 3 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymu, o Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsniai buvo pakeisti 1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu. Pareiškėjai Konstitucinį Teismą prašo ištirti Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo tiek pirminėje, tiek vėlesnėse straipsnių redakcijose išdėstytų normų atitikimą Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 1999 m. spalio 5 d. redakciją tirs atsižvelgdamas į šio įstatymo ankstesnes redakcijas.

5. 1998 m. rugsėjo 29 d. Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymu buvo pakeistas ir papildytas Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnis. Konstitucinis Teismas, atsižvelgdamas į pareiškėjų prašyme išdėstytus argumentus, nagrinės, ar pareiškėjų ginčijama Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies nuostata, kad Vyriausybė turi teisę strateginiam investuotojui mokesčių nedidrinimo terminą pratęsti iki 10 metų, atitinka Konstituciją.

6. 1999 m. liepos 7 d. priimto Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo 16 straipsniu pripažintas netekusiu galios Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymas, dėl kurio 12 straipsnio 4 dalies nuostatų atitikimo Konstitucijai buvo kreiptasi į Konstitucinį Teismą. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalį ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas pradėti teisenai byloje nutraukti. Šioje bylos dalyje pradėta teiseną nutraukti.

Kartu Konstitucinis Teismas pažymi, jog pareiškėjų ginčytai Užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio 4 dalies nuostatai, kad Vyriausybė turi teisę strateginiam investuotojui mokesčių nedidrinimo terminą pratęsti iki 10 metų, analogiška nuostata yra išdėstyta ir Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje. Šios nuostatos atitikimą Konstitucijai Konstitucinis Teismas tirs šioje byloje.

7. Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas sprendžia, ar Lietuvos Respublikos įstatymai (ar jų dalys) atitinka Konstituciją, taip pat ar Seimo nutarimai (ar jų dalys) atitinka Konstituciją ir įstatymus.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti ir šioje byloje netiria su ginčijamais įstatymais ir Seimo nutarimu susijusių Vyriausybės sutarčių ar kitokių susitarimų su strateginiu investuotoju, nenagrinėja jų rengimo ir pasirašymo, taip pat jų įgyvendinimo.

8. Pareiškėjų prašymuose keliamos abejonės, ar jų nurodyti įstatymai atitinka Konstituciją tiek pagal jų priėmimo tvarką, tiek pagal turinį.

Konstitucinis Teismas pirmiausia nagrinės, ar pareiškėjų nurodyti įstatymai atitinka Konstitucijos 69 straipsnį, nustatantį įstatymų, taip pat ir konstitucinių, priėmimo tvarką.

II

Dėl 1998 m. rugsėjo 29 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo, 1999 m. birželio 3 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, 1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo ir 1998 m. rugsėjo 29 d. Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo atitikimo Konstitucijos 69 straipsniui.

1. Pareiškėjų manymu, 1998 m. rugsėjo 29 d. priimti Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas ir Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas pagal jų priėmimo procedūrą neatitinka Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų, nes jie buvo svarstomi skubos tvarka, kuri yra numatyta Seimo statute, bet ne įstatyme.

1998 m. rugsėjo 29 d. priimto Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 ir 4 straipsniai buvo pakeisti ir papildyti 1999 m. birželio 3 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo bei 1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymais, kuriuose, pareiškėjų teigimu, išdėstytos normos nustato kitokį negu nustatyta Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, laikytiname konstituciniu, reguliavimą. Kadangi konstitucinio įstatymo normas galima keisti tik 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma, o nurodyti įstatymai buvo priimti paprasta balsų dauguma, pareiškėjas abejoja, ar šių įstatymų priėmimo procedūra atitinka Konstitucijos 69 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

2. Konstitucijos 69 straipsnyje nustatyta:

„Įstatymai Seime priimami laikantis įstatymo nustatytos procedūros.

Įstatymai laikomi priimtais, jeigu už juos balsavo dauguma Seimo narių, dalyvaujančių posėdyje.

Lietuvos Respublikos konstituciniai įstatymai priimami, jeigu už juos balsuoja daugiau kaip pusė visų Seimo narių, o keičiami ne mažesne kaip 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma. Konstitucinių įstatymų sąrašą 3/5 Seimo narių balsų dauguma nustato Seimas.

Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatos gali būti priimanamos ir referendumu.“

Šiame Konstitucijos straipsnyje įtvirtintos pamatinės įstatymų priėmimo taisyklės. Sprendžiant, ar priimant ginčijamus įstatymus nebuvo pažeista Konstitucija, atsižvelgtina į tai, kad pagal Konstitucijos 76 straipsnį Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato įstatymo galią turintis Seimo statutas. Seimo darbo tvarkos nustatymas apima ir įstatymų leidybos procedūros reglamentavimą. Seimo statuto V dalyje „Įstatymų leidybos procedūra“ yra nustatyta įstatymų ir kitų Seimo aktų projektų registravimas, pateikimas Seimo posėdyje, svarstymas pagrindiniame komitete ir Seimo posėdyje, įstatymo projekto svarstymas skubos ir ypatingos skubos tvarka, įstatymo priėmimas Seimo posėdyje ir kt. Taigi Seimas gali, nepažeisdamas Konstitucijos, atitinkamą įstatymų priėmimo tvarką, taip pat ir svarstymą skubos tvarka, nustatyti įstatymo galią turinčiame Seimo statute. Konstitucinis Teismas 1993 m. lapkričio 8 d. nutarime konstatavo: „Seimo pareiga laikytis Seimo statute apibrėžtų įstatymų priėmimo taisyklių ne tiktai gali, bet ir turi būti traktuojama kaip konstitucinė pareiga, nes ją sąlygoja nuostata, įtvirtinta Konstitucijos 69 straipsnio pirmojoje dalyje.“

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad Seimas, leisdamas įstatymus, gali juos svarstyti ir Seimo statute numatyta skubos tvarka. Todėl nėra teisinio pagrindo teigti, kad 1998 m. rugsėjo 29 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas, 1999 m. birželio 3 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, 1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas bei 1998 m. rugsėjo 29 d. Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal priėmimo tvarką prieštarauja Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai.

3. Teiginį, jog įstatymai, kuriais buvo pakeisti ir papildyti Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 ir 4 straipsniai, pagal jų priėmimo procedūrą neatitinka Konstitucijos 69 straipsnio, pareiškėjai grindžia tuo, kad šių teisės aktų normose įtvirtintas reguliavimas skiriasi nuo įtvirtintojo Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, kurį pareiškėjai laiko konstituciniu įstatymu.

Konstitucinių įstatymų priėmimo tvarka yra nustatyta Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje. Kaip minėta, šie įstatymai priimami, jeigu už juos balsuoja daugiau kaip pusė visų Seimo narių, o keičiami ne mažesne kaip 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma. Konstitucinių įstatymų sąrašą 3/5 Seimo narių balsų dauguma nustato Seimas.

Konstitucinis Teismas 1993 m. lapkričio 8 d. nutarime konstatavo, kad tik šia tvarka patvirtinus konstitucinių įstatymų sąrašą jame įrašyti įstatymai yra konstituciniai įstatymai, tik šiems įstatymams turi būti taikoma Konstitucijoje nustatyta jų priėmimo ir keitimo kvalifikuota balsų dauguma taisyklė. Taigi, jei įstatymas nėra įrašytas į konstitucinių įstatymų sąrašą, jo priėmimui negali būti taikoma konstitucinių įstatymų priėmimo tvarka, apibrėžta Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje.

Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas nėra įtrauktas į konstitucinių įstatymų sąrašą, taigi jis nėra konstitucinis. Taip pat pažymėtina, kad šis įstatymas nereguliuoja ir įstatymų leidybos santykių, todėl nesąlygoja ginčijamų įstatymų priėmimo tvarkos ypatumų.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad 1999 m. birželio 3 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas bei 1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštaruoja Konstitucijos 69 straipsnio 3 daliai.

III

Dėl Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio atitikimo Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui ir 5 straipsnio 1 daliai, taip pat dėl Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalių atitikimo Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai ir 46 straipsnio 1 ir 4 dalims.

1. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Akcinės bendrovės „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizuojamos bendrovių jungimo būdu, t. y. prie tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ prijungiant akcines bendroves „Būtingės nafta“ ir „Naftotiekis“, kurios, kaip juridiniai asmenys, baigia veiklą.

2. Kiekvienos reorganizuojamos bendrovės valdyba parašo išsamų reorganizavimo projekto vertinimą ir pateikia jį visuotiniam akcininkų susirinkimui. Kai Vyriausybė pritaria reorganizavimo projektui, akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ visuotiniai

akcininkų susirinkimai ne mažiau kaip 2/3 balsų dauguma gali priimti nutarimą reorganizuoti bendrovę ir patvirtinti šį projektą bei parengtus po reorganizavimo veiksiančios bendrovės įstatus.

3. Patvirtintas reorganizavimo projektas ir jį patvirtinusio visuotinio akcininkų susirinkimo protokolas turi būti perduodami įmonių rejestro tvarkytojui ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo reorganizavimo projektą patvirtinusio susirinkimo dienos.

4. Apie akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimą viešai skelbiama du kartus su ne mažesniu kaip 14 dienų intervalu.

5. Reorganizuojamų akcinių bendrovių „Būtingės nafta“ ir „Naftotiekis“ prievolės perkeliamos po reorganizavimo tęsiančiai veiklą akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“. Kiekviena reorganizuojama bendrovė privalo suteikti papildomas savo prievolių įvykdymo garantijas kiekvienam to pareikalavusiam kreditoriui. Jeigu reorganizuojamoms bendrovėms nepakanka finansinių ar materialinių išteklių papildomoms garantijoms suteikti, Vyriausybė privalo kreditoriams suteikti valstybės garantijas įstatymų nustatyta tvarka.

6. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimui netaikomi Akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio 9, 10, 11, 13 ir 14 dalių reikalavimai.

7. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo projekte numatoma, kad akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ mažmeninio naftos produktų prekybos tinklo (degalinių), taip pat Plinkšių viešbučio-poilsio centro turto pagrindu įkurtų bendrovių bei akcinės bendrovės „Naftotiekis“ medienos dirbinių cecho pagrindu įkurtos bendrovės akcijos turi būti perduodamos atitinkamai akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ akcininkams proporcingai jiems priklausančių šių bendrovių akcijų skaičiui, atitinkamai sumažinant akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ įstatinius kapitalus. Reorganizavimo metu turi būti ištaisytos klaidos, padarytos formuojant (dėl valstybės biudžeto asignavimų panaudojimo gyvenamiesiems namams Rusijos Federacijos Leningrado srities Vsevoložsko rajone statyti iš Mažeikių išsikeliančioms šeimoms apgyvendinti) ir didinant (perduodant bendrovei valstybės kuro atsargų rezervuarus) akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą. Sprendimus dėl įstatinio kapitalo mažinimo priima akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ visuotiniai akcininkų susirinkimai, kuriuose bus sprendžiamas klausimas dėl bendrovių reorganizavimo. Apie akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ įstatinio kapitalo mažinimą viešai skelbiama du kartus su ne mažesniu kaip 14 dienų intervalu. Dėl įstatinio kapitalo sumažinimo akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ įstatų pakeitimai įmonių rejestre atskirai neregistruojami.

8. Valstybės garantijos bankams dėl suteiktų paskolų akcinėms bendrovėms „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ galioja ir po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ perimtiems įsipareigojimams.“

2. Pareiškėjai teigia, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio normos pažeidžia Konstitucijos preambulėje įtvirtintą teisinės valstybės principą, Konstitucijos 1 straipsnio nuostatą, kad Lietuva yra demokratinė valstybė, taip pat Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą valdžių padalijimo principą, o įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalys – Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalį, 46 straipsnio 1 ir 4 dalis.

3. Konstitucijos preambulėje yra įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis.

Konstitucinis Teismas 2000 m. vasario 23 d. nutarime konstatavo: „<...> konstitucinis teisinės valstybės principas yra universalus principas, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Lietuvos Respublikos Konstitucija, <...> teisinės valstybės principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose ir yra aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės siekio. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią juridinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją.“

Tiek Seimas, tiek kiti įstatymų leidybos proceso dalyviai rengiamus ir priimamus teisės aktus turi derinti su Konstitucija. Tai yra viena iš svarbiausių konstitucinės santvarkos užtikrinimo priemonių ir vienas iš pamatinių teisinės valstybės reikalavimų.

4. Konstitucijos 1 straipsnyje nustatyta: „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika.“

Konstitucinis Teismas minėtame 2000 m. vasario 23 d. nutarime pažymėjo, kad „šiam Konstitucijos straipsnyje yra įtvirtinti pamatiniai Lietuvos valstybės principai: Lietuvos valstybė yra savarankiška, nepriklausoma valstybė; Lietuvos valstybės valdymo forma yra respublika; valstybės valdžia turi būti organizuota demokratiškai, šalyje turi būti demokratinis politinis režimas“.

Konstitucijos 1 straipsnio nuostatos, kaip ir Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, lemia pagrindinius Lietuvos valstybės valdžios organizacijos ir veiklos principus.

5. Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas.

Šia norma, kurios turinys detaliau atskleidžiamas kituose Konstitucijos straipsniuose, įtvirtintas valstybės valdžių padalijimo principas. Tai – pamatinis Konstitucijoje įtvirtintas demokratinės teisinės valstybės organizacijos ir veiklos principas. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra pažymėjęs, kad šis principas reiškia, jog įstatymų leidžiamoji, vykdomoji

ir teisminė valdžios turi būti atskirtos, pakankamai savarankiškos, kad tarp jų turi būti pusiausvyra. Kiekviena valdžia įgyvendinama per jos institucijas, kurioms suteikiama jų paskirtį atitinkanti kompetencija.

6. Pareiškėjų nuomone, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 6 dalies nuostata, kad akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimui netaikomi Akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio 9, 10, 11, 13 ir 14 dalyse nustatyti kai kurie reikalavimai, yra pažeidžiamas Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas, kuris reikalauja, kad teisės aktai būtų suderinti. Pasak pareiškėjų, specialusis įstatymas turi išplėsti, aiškinti bendrojo įstatymo normas, o ne numatyti kitokį reguliavimą.

7. Pareiškėjo nurodytose Akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio 9, 10, 11, 13 ir 14 dalyse reguliuojami akcinės bendrovės reorganizavimo (t. y. jos, kaip juridinio asmens, pertvarkymo be likvidavimo procedūros) santykiai, kaip antai: kada ir kaip paskelbiama ir pranešama apie bendrovės reorganizavimą, kaip priimamas nutarimas reorganizuoti bendrovę ir kartu patvirtinti jos reorganizavimo projektą bei parengtus įstatus, kaip reorganizuojama bendrovė, kuriai iškelta bankroto byla arba kuriai taikoma neteisminė bankroto procedūra, kaip registruojami po reorganizavimo veikiančių bendrovių įstatai ir t. t.

Akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio normose reglamentuojami akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių reorganizavimo santykiai, o ginčijamame Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnyje nustatyta, kokia tvarka reorganizuojamos akcinės bendrovės „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“. Šio įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimui netaikomi Akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio 9, 10, 11, 13 ir 14 dalyse nustatyti reikalavimai.

Pažymėtina, kad valstybė, atsižvelgdama į ūkinės veiklos turinį, jos ypatumus, gali diferencijuotai reguliuoti visuomeninius santykius šioje srityje arba kokiais nors veiklos rūšiais nustatyti tam tikras sąlygas. Svarbu, kad tokiu reguliavimu nebūtų pažeisti Konstitucijos principai ir normos. Todėl atitinkamų ūkio subjektų išskyrimas ir jų veiklos reguliavimo ypatumai savaime nepažeidžia teisinės valstybės principo. Aplinkybė, kad akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo normose nustatyta, jog šių bendrovių reorganizavimui netaikomos kai kurios Akcinių bendrovių įstatymo normos, savaime nereiškia, kad taip yra paneigiamas teisės aktų sistemos suderinamumas bei Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas.

8. Pareiškėjų nuomone, Seimas, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnyje reglamentavęs vieno ūkio subjekto veiklą, įgyvendino vykdomajai valdžiai būdingą kompetenciją, todėl tokiu reguliavimu pažeidžiamas Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas valdžių padalijimo principas, taip pat ir Konstitucijos 1 straipsnio nuostata, kad Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika, nes demokratinėi valstybei būdingas valdžių padalijimas.

Pagal Konstitucijos 67 straipsnio 2 punktą Seimas leidžia įstatymus. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo ginčijamomis normomis yra reguliuojama santykių grupė, susijusi su akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimu bei po reorganizavimo veiksiančios bendrovės veikla. Įstatymų leidėjas, nepažeisdamas Konstitucijoje įtvirtintos kitų valstybės valdžios institucijų kompetencijos, gali įstatymu reguliuoti įvairaus pobūdžio santykius. Ginčijamu įstatymo straipsniu reguliuojami santykiai Konstitucijoje nėra priskirti išimtinai Vyriausybės kompetencijai, todėl nėra teisinio pagrindo tvirtinti, jog įstatymų leidėjas, priimdamas ginčijamą įstatymo straipsnį, įsiterpė į Konstitucijoje nustatytą Vyriausybės kompetenciją ir pažeidė konstitucinį valdžių padalijimo principą bei Konstitucijos 1 straipsnio nuostata, kad Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika.

9. Atsižvelgiant į nurodytus argumentus darytina išvada, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 1 straipsniui, 5 straipsnio 1 daliai, Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

10. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad akcinės bendrovės „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizuojamos bendrovių jungimo būdu, t. y. prie tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ prijungiant kitas nurodytas akcines bendroves. Šio įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje nurodyta, jog minėtų akcinių bendrovių reorganizavimo projekte numatoma, kad akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ mažmeninio naftos produktų prekybos tinklo (degalinių), taip pat Plinkšių viešbučio-poilsio centro turto pagrindu įkurtų bendrovių bei akcinės bendrovės „Naftotiekis“ medienos dirbinių cecho pagrindu įkurtos bendrovės akcijos turi būti perduodamos atitinkamai akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ akcininkams proporcingai jiems priklausančių šių bendrovių akcijų skaičiui, atitinkamai sumažinant akcinių bendrovių „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ įstatinius kapitalus. Ginčijamoje 2 straipsnio 7 dalyje taip pat nustatyta, kad reorganizavimo metu turi būti ištaisytos klaidos, padarytos formuojant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą. Sprendimus dėl įstatinio kapitalo mažinimo priima akcinių bendrovių

„Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ visuotiniai akcininkų susirinkimai, kuriuose bus sprendžiamas bendrovių reorganizavimo klausimas.

Pareiškėjų manymu, įstatymu nurodžius, kaip akcinės bendrovės reorganizuojamos, yra pažeidžiamos jų, kaip ūkio subjektų, taip pat ir jų akcijų savininkų teisės. Tokiu reguliavimu paneigiamas Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalyje garantuotas nuosavybės neliečiamumas, ribojama ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, laiduota Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje, taip pat Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta sąžiningos konkurencijos laisvė.

11. Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nuosavybė neliečiama. Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje nustatyta: „Įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę.“

Vertinant Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalių atitikimą Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai pažymėtina, jog įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kai Vyriausybė pritaria reorganizavimo projektui, akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ visuotiniai akcininkų susirinkimai ne mažiau kaip 2/3 balsų dauguma gali priimti nutarimą reorganizuoti bendrovę ir patvirtinti šį projektą bei parengtus po reorganizavimo veiksiančios bendrovės įstatus. Ginčijamoje įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad sprendimus dėl įstatinio kapitalo mažinimo priima akcinių bendrovių, kuriuose bus sprendžiamas nurodytų bendrovių reorganizavimo klausimas, visuotiniai akcininkų susirinkimai. Taigi pagal įstatymą galutinį sprendimą dėl akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo priima akcininkai. Nustatytu teisiniu reguliavimu nėra pažeidžiamos akcininkų nuosavybės teisės. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad ginčijamos įstatymo 2 straipsnio 1 bei 7 dalių normos neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai.

Ginčijamos įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalių normos skirtos tam, kad reguliuotų tik nurodytų akcinių bendrovių reorganizavimo tvarkos klausimus. Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, koku būdu reorganizuojamos atitinkamos bendrovės, o 7 dalyje įtvirtinta, kad šių bendrovių reorganizavimo projekte nustatomas įstatinio kapitalo sumažinimas. Abiem atvejais sprendimus priima visuotiniai akcininkų susirinkimai. Tokiu teisiniu reguliavimu nepaneigiama Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalyse reguliuojami santykiai nėra tiesiogiai susiję su konkurencijos santykiais, todėl nėra pažeidžiamos Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostatos.

Atsižvelgiant į nurodytus argumentus darytina išvada, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio 1 ir 7 dalyse neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1 ir 4 dalims.

IV

Dėl Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio atitikimo Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui, 4 straipsniui, 5 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalims, 67 straipsniui, 128 straipsnio 1 daliai ir 135 straipsnio 1 daliai.

1. 1998 m. rugsėjo 29 d. priimto Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnį „Investavimo tvarka ir būdai“ sudarė dvi dalys. Šio straipsnio 1 dalyje buvo įtvirtinta, kad Vyriausybės teikimu Seimo sprendimu pripažintam strateginiam investuotojui suteikiama teisė įsigyti po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ naujai leidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 33 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo. Šiuo atveju akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 18 straipsnio nuostatų. Nurodyto straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta, kad kai naują akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų emisiją įsigis strateginis investuotojas, valstybei nuosavybės teise priklausančios akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijos bus privatizuojamos tik Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nustatyta tvarka. Po privatizavimo valstybei nuosavybės teise turi priklausyti akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų paketas, suteikiantis daugiau kaip 25 procentus balsų visuotiniame akcininkų susirinkime.

1999 m. birželio 3 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymu pakeistas 3 straipsnis buvo išdėstytas tokios redakcijos:

„1. Vyriausybės teikimu Seimo sprendimu pripažintam strateginiam investuotojui suteikiama teisė:

1) didinant po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 33 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo;

2) bet kuriuo metu per 5 metus po to, kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, didinant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė kartu su nurodytosiomis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte neviršija 49,5 procento akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo;

3) kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų akcijų, pirkti iš valstybės jai nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 16,5 procento tuo metu įregistruoto akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo, ir nustatoma, kad strateginis investuotojas šias akcijas gali pirkti dalimis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Strateginis investuotojas šia teise gali naudotis 7 metus nuo šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų įsigijimo.

2. Strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus, akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 18 straipsnio nuostatų. Parduodant strateginiam investuotojui šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcinės bendrovės akcijas, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nuostatos bei Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymo 8 straipsnio 2 dalies ir 10 straipsnio reikalavimai netaikomi. Kitos valstybei nuosavybės teise priklausančios akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijos bus privatizuojamos tik Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nustatyta tvarka. Po privatizavimo valstybei nuosavybės teise turi priklausyti akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų paketas, suteikiantis daugiau kaip 25 procentus balsų visuotiniame akcininkų susirinkime. Seimui nusprendus privatizuoti didesnę akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų dalį, valstybės strateginių interesų užtikrinimą nustatys įstatymas.

3. Po to, kai strateginis investuotojas įsigis akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, valstybės institucijos akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ negalės kelti papildomų reikalavimų dėl po reorganizavimo veiklą tęsiančios akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ veiklos ar neveikimo iki strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų. Lietuvos Respublikos Vyriausybė investicijų sutartyje su strateginiu investuotoju turi teisę prisiimti įsipareigojimus valstybės vardu atlyginti strateginiam investuotojui nuostolius, kurie per 1 metus nuo šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų įsigijimo gali susidaryti dėl kitų asmenų reikalavimų po reorganizavimo veiklą tęsiančiai akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ dėl jos veiklos ar neveikimo iki strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų.

4. Pranešimas apie pirmąjį akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkų susirinkimą, vyksiantį po to, kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, viešai skelbiamas ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki susirinkimo dienos, o paskelbtas susirinkimo darbotvarkės projektas netikslinamas. Šiuo atveju netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio 6 dalies ir 22 straipsnio 1 bei 3 dalių nuostatos.“

1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsniu Akcinių

bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnis buvo dar kartą pakeistas ir papildytas. Jo 1 dalies 2 ir 3 punktai buvo pakeisti ir išdėstyti taip:

„2) kai jis pareikalauja bet kuriuo metu per 5 metus po to, kai jis įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, didinant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė kartu su nurodytosiomis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte neviršija 49,5 procento akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo;

3) kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų akcijų, pirkti iš valstybės jai nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 16,5 procento tuo metu įregistruoto akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo. Šias akcijas strateginis investuotojas gali pirkti dalimis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Strateginis investuotojas šia teise gali naudotis pareikalavęs bet kuriuo metu per 7 metus nuo šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų įsigijimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju gali numatyti, kad dalis šiame punkte nurodytų akcijų perleidžiama akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ naftos tiekėjams ir (arba) finansų institucijoms.“

Be to, ginčijamas įstatymo 3 straipsnis papildytas nauja 2 dalimi, kurioje nustatyta:

„2. Jeigu bet kuriuo metu iki tol, kol strateginis investuotojas įsigis akcijas pagal šio straipsnio 1 dalies 2 punktą, akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas bus padidintas papildomais kitų, ne strateginio investuotojo, asmenų įnašais ir jeigu strateginis investuotojas pageidaus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė neatlygintinai jam perleis tiek valstybei nuosavybės teise priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, kad strateginio investuotojo nuosavybės teise turimų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nominali vertė atitiktų tokią pat procentinę dalį šios bendrovės įstatinio kapitalo, kokią strateginis investuotojas turėjo iki įstatinio kapitalo padidinimo papildomais įnašais. Perleidžiant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijas pagal šios dalies reikalavimus, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nuostatos netaikomos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir strateginio investuotojo sudarytoje sutartyje nurodytoms finansų institucijoms įsigyjant naujai išleidžiamų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, šios bendrovės įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo.“

Buvusias 3 straipsnio 2, 3 ir 4 dalis buvo nutarta laikyti atitinkamai 3, 4 ir 5 dalimis. Taip pat buvo pakeistos ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 3 ir 4 dalys ir jos išdėstytos tokia redakcija:

„3. Strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus, akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 18 straipsnio nuostatų. Parduodant strateginiam investuotojui arba akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“

naftos tiekėjams ir (arba) finansų institucijoms šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcinės bendrovės akcijas, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nuostatos bei Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymo 8 straipsnio 2 dalies ir 10 straipsnio reikalavimai netaikomi. Išskyrus šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 3 dalyje numatytus atvejus, kitos valstybei nuosavybės teise priklausančios akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijos bus privatizuojamos tik Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nustatyta tvarka.

4. Po to, kai strateginis investuotojas įsigis akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, valstybės ir savivaldybių institucijos akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ ir jos dukterinėms bendrovėms negalės kelti papildomų reikalavimų dėl akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ ar jos dukterinių bendrovių veiklos ar neveikimo ir kitų įvykių iki strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius. Į šiuos nuostolius įeina ir atsiradę dėl to, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė negali įvykdyti savo sutartinių įsipareigojimų pasikeitus Lietuvos Respublikos įstatymams, ir dėl to, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudarytose sutartyse ir jų prieduose (įskaitant kartu su akcine bendrove „Mažeikių nafta“ pateiktus informacijos atskleidimo dokumentus) nurodyta informacija, pareiškimai ir (ar) patvirtinimai yra neteisingi ar netikslūs.“

Be to, minėtas straipsnis buvo papildytas naujomis 6 ir 7 dalimis:

„6. Strateginiam investuotojui įsigyjant akcijas pagal šio straipsnio nuostatas, taip pat akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ sudarant sutartis dėl kontrolės teisės įgijimo akcinėje bendrovėje „Klaipėdos nafta“, Konkurencijos įstatymo 3 skirsnio nuostatos netaikomos. Akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 30 straipsnio 3 ir 4 dalių bei 45 straipsnio 6 dalies nuostatos.

7. Lietuvos Respublikos Vyriausybei suteikiama teisė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ savarankiškai nustatyti metodą ir tvarką, pagal kuriuos akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“ kompensuotų strateginiam investuotojui galimą šios bendrovės vertės sumažėjimą. Akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ kompensacijos strateginiam investuotojui suma negali viršyti 75 mln. JAV dolerių.“

Taigi 1999 m. birželio 9 d. ir 1999 m. spalio 5 d. įstatymais strateginio investuotojo teisės buvo detalizuojamos ir plečiamos.

2. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnyje, padarius nurodytus pakeitimus ir papildymus, yra nustatyta:

„1. Vyriausybės teikimu Seimo sprendimu pripažintam strateginiam investuotojui suteikiama teisė:

1) didinant po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 33 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo;

2) kai jis pareikalauja bet kuriuo metu per 5 metus po to, kai jis įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, didinant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė kartu su nurodytosiomis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte neviršija 49,5 procento akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo;

3) kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų akcijų, pirkti iš valstybės jai nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 16,5 procento tuo metu įregistruoto akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo. Šias akcijas strateginis investuotojas gali pirkti dalimis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Strateginis investuotojas šia teise gali naudotis pareikalavęs bet kuriuo metu per 7 metus nuo šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų įsigijimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju gali numatyti, kad dalis šiame punkte nurodytų akcijų perleidžiama akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ naftos tiekėjams ir (arba) finansų institucijoms.

2. Jeigu bet kuriuo metu iki tol, kol strateginis investuotojas įsigis akcijas pagal šio straipsnio 1 dalies 2 punktą, akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas bus padidintas papildomais kitų, ne strateginio investuotojo, asmenų įnašais ir jeigu strateginis investuotojas pageidaus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė neatlygintinai jam perleis tiek valstybei nuosavybės teise priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, kad strateginio investuotojo nuosavybės teise turimų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nominali vertė atitiktų tokią pat procentinę dalį šios bendrovės įstatinio kapitalo, kokią strateginis investuotojas turėjo iki įstatinio kapitalo padidinimo papildomais įnašais. Perleidžiant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijas pagal šios dalies reikalavimus, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nuostatos netaikomos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir strateginio investuotojo sudarytoje sutartyje nurodytoms finansų institucijoms įsigyjant naujai išleidžiamų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, šios bendrovės įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo.

3. Strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus, akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 18 straipsnio nuostatų. Parduodant strateginiam investuotojui arba akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“

naftos tiekėjams ir (arba) finansų institucijoms šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcinės bendrovės akcijas, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nuostatos bei Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymo 8 straipsnio 2 dalies ir 10 straipsnio reikalavimai netaikomi. Išskyrus šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 3 dalyje numatytus atvejus, kitos valstybei nuosavybės teise priklausančios akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijos bus privatizuojamos tik Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nustatyta tvarka.

4. Po to, kai strateginis investuotojas įsigis akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, valstybės ir savivaldybių institucijos akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ ir jos dukterinėms bendrovėms negalės kelti papildomų reikalavimų dėl akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ ar jos dukterinių bendrovių veiklos ar neveikimo ir kitų įvykių iki strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius. Į šiuos nuostolius įeina ir atsiradę dėl to, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė negali įvykdyti savo sutartinių įsipareigojimų pasikeitus Lietuvos Respublikos įstatymams, ir dėl to, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudarytose sutartyse ir jų prieduose (įskaitant kartu su akcine bendrove „Mažeikių nafta“ pateiktus informacijos atskleidimo dokumentus) nurodyta informacija, pareiškimai ir (ar) patvirtinimai yra neteisingi ar netikslūs.

5. Pranešimas apie pirmąjį akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkų susirinkimą, vyksiantį po to, kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, viešai skelbiamas ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki susirinkimo dienos, o paskelbtas susirinkimo darbotvarkės projektas netikslinamas. Šiuo atveju netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio 6 dalies ir 22 straipsnio 1 bei 3 dalių nuostatos.

6. Strateginiam investuotojui įsigyjant akcijas pagal šio straipsnio nuostatas, taip pat akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ sudarant sutartis dėl kontrolės teisės įgijimo akcinėje bendrovėje „Klaipėdos nafta“, Konkurencijos įstatymo 3 skirsnio nuostatos netaikomos. Akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 30 straipsnio 3 ir 4 dalių bei 45 straipsnio 6 dalies nuostatos.

7. Lietuvos Respublikos Vyriausybei suteikiama teisė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ savarankiškai nustatyti metodą ir tvarką, pagal kuriuos akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“ kompensuotų strateginiam investuotojui galimą šios bendrovės vertės sumažėjimą. Akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ kompensacijos strateginiam investuotojui suma negali viršyti 75 mln. JAV dolerių.“

3. Pareiškėjai teigia, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio normos pažeidžia Konstitucijos preambulėje įtvirtintą teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principą, Konstitucijos 1 straipsnį, Konstitucijos 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalis, Konstitucijos 67 straipsnį bei 135 straipsnio 1 dalį.

Darydami prielaidą, kad Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas yra konstitucinis, pareiškėjai abejoja, ar ginčijamo įstatymo 3 straipsnio normos, nustatančios kitokį teisinį reguliavimą, palyginti su konstituciniu įstatymu, neprieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintiems teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principams, Konstitucijos 1 straipsniui, skelbiančiam, kad Lietuvos valstybė yra demokratinė respublika (nes demokratinė respublika yra teisinė), ir 67 straipsnyje nustatytai baigtinei Seimo kompetencijai. Pareiškėjai nurodo, kad Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas detalizuoja ir interpretuoja Konstitucijos III skirsnio normas, ypač 135 straipsnį. Todėl pareiškėjams kyla abejonių, ar ginčijamos įstatymo normos atitinka Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalį, nustatančią, kad Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo.

Be to, pareiškėjai mano, kad Seimas, šio straipsnio normomis reglamentuodamas atskirų ūkio subjektų veiklą, prisiima vykdomajai valdžiai priklausančią kompetenciją, taip pažeisdamas Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą valdžių padalijimo principą, Konstitucijos 1 straipsnio nuostatą, kad Lietuva yra demokratinė valstybė, kurioje turi būti užtikrintas valdžių padalijimas, ir Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės principą.

Pareiškėjai taip pat nurodo, jog Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnyje nustatyta, kad atitinkamiems santykiams nėra taikomos bendrųjų įstatymų normos, o vadovaujamosi ginčijamu įstatymu. Todėl nustačius išimtis bendrajam teisiniam reguliavimui yra pažeidžiamas Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas ir Konstitucijos 1 straipsnio nuostata, kad Lietuva yra demokratinė respublika.

4. Pareiškėjų prašymas grindžiamas prielaida, kad Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas yra konstitucinis. Konstitucinis Teismas šiame nutarime yra konstatavęs, jog Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas nėra konstitucinis, todėl negalima daryti išvados, kad ginčijamas įstatymo 3 straipsnis pareiškėjų nurodytu aspektu prieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui, 67 straipsniui ir 135 straipsnio 1 daliai.

5. Šiame nutarime Konstitucinis Teismas, analizuodamas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnio atitikimą Konstitucijai, yra konstatavęs, jog atitinkamų ūkio subjektų išskyrimas ir diferencijuotas įstatyminis

jų reorganizavimo santykių reguliavimas savaime nereiškia, kad yra pažeidžiamas konstitucinis teisinės valstybės principas.

Pažymėtina, kad reguliuodamas akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo santykius įstatymų leidėjas neįsiterpė į Konstitucijoje nustatytų kitų valstybės institucijų įgaliojimus ir neperėmė Konstitucijoje įtvirtintos vykdomosios valdžios kompetencijos.

Atsižvelgiant į tai, jog ginčijamu teisiniu reguliavimu nėra įsiterpta į vykdomosios valdžios kompetenciją, galima daryti išvadą, kad ginčijamas įstatymo 3 straipsnis neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui ir 5 straipsnio 1 daliai.

6. Įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad po to, kai strateginis investuotojas įsigis akcijų pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, valstybės ir savivaldybių institucijos akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ ir jos dukterinėms bendrovėms negalės kelti papildomų reikalavimų dėl akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ ar jos dukterinių bendrovių veiklos ar neveikimo ir kitų įvykių iki strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų. Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius.

7. Konstitucijos 128 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sprendimus dėl valstybinės paskolos ir kitų esminių valstybės įsipareigojimų priima Seimas Vyriausybės siūlymu. Tai reiškia, kad sprendimus dėl valstybės esminių įsipareigojimų pagal Konstituciją gali priimti tik Seimas ir tik tuomet, kai yra Vyriausybės siūlymas. Konstitucinis Teismas 1999 m. birželio 3 d. ir 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimuose yra konstatavęs: „Jei Konstitucijoje yra tiesiogiai nustatyti konkrečios valstybinės valdžios institucijos įgaliojimai, nė viena kita institucija negali iš jos šių įgaliojimų perimti, o institucija, kurios įgaliojimai Konstitucijoje nustatyti, negali jų perduoti ar atsisakyti. Tokie įgaliojimai negali būti pakeisti ar apriboti įstatymu.“

Kaip minėta, ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė turi teisę sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, taip pat ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius. Tai reiškia, kad Seimas jam Konstitucijos priskirtus įgaliojimus priimti sprendimus dėl valstybės esminių turtinių įsipareigojimų perdavė Vyriausybei.

Taigi šiuo atveju Seimas perdavė Vyriausybei jam Konstitucijoje priskirtus įgaliojimus ir taip pažeidė Konstitucijos 128 straipsnio 1 dalį, taip pat Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą valdžių padalijimo principą.

8. Kaip minėta, ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius. Pagal įstatymą į šiuos nuostolius įeina ir tie nuostoliai, kurie atsiranda dėl to, kad Lietuvos Respublika negali įvykdyti savo sutartinių įsipareigojimų pasikeitus Lietuvos Respublikos įstatymams, ir dėl to, kad Vyriausybės sudarytose sutartyse ir jų prieduose (įskaitant kartu su akcine bendrove „Mažeikių nafta“ pateiktos informacijos atskleidimo dokumentus) nurodyta informacija, pareiškimai ir (ar) patvirtinimai yra neteisingi ir netikslūs.

Minėtos įstatymo nuostatos dėl įsipareigojimų atlyginti nuostolius suponuoja ir tai, kad Vyriausybė turi teisę valstybės vardu įsipareigoti atlyginti nuostolius strateginiam investuotojui bei akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ ir tuo atveju, kai dėl nuostolių yra kaltas pats strateginis investuotojas ir (ar) akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“. Pagal įstatymą šie nuostoliai būtų padengti iš valstybės biudžeto. Toks teisinis reguliavimas nesiderina su Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostata, kad valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, taip pat su konstituciniu teisinės valstybės principu.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 4 dalies nuostata, jog Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius, ta apimtimi, kuria nustatyta Vyriausybės teisė prisiimti įsipareigojimus atlyginti ir tuos nuostolius, kurie susidaro dėl strateginio investuotojo ir (ar) akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ kaltės, prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai ir Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

9. Kaip minėta, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė turi teisę valstybės vardu prisiimti įsipareigojimą atlyginti nuostolius strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, kurie atsiranda ir dėl to, kad Lietuvos Respublika negali įvykdyti savo sutartinių įsipareigojimų pasikeitus Lietuvos Respublikos įstatymams.

Pažymėtina, kad įstatymo nuostata, pagal kurią valstybei tektų pareiga atlyginti nuostolius dėl Lietuvos Respublikos įstatymų pasikeitimo, reiškia ir tai, jog net ir tuo atveju, kai įstatymu bus

siekama įgyvendinti Konstitucijos normas, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, valstybei atsirastų pareiga atlyginti strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ dėl to patirtus nuostolius. Taigi pagal ginčijamą įstatymo nuostatą suvaržomas Konstitucijos įgyvendinimas. Konstitucinis Teismas pažymi, kad Konstitucijos įgyvendinimo negali varžyti jokios sąlygos.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad ginčijama Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo nuostata, jog Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius, ta apimtimi, kuria nustatyta Vyriausybės teisė valstybės vardu prisiimti įsipareigojimus atlyginti nuostolius ir tuo atveju, kai jie susidaro priėmus įstatymus, kuriais įgyvendinamos Konstitucijos normos ir (ar) saugomos joje įtvirtintos vertybės, prieštarauja Konstitucijos 4 straipsniui ir Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

10. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, perleidžiant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijas pagal šio įstatymo 3 straipsnio 2 dalies reikalavimus, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo nuostatos netaikomos. Be to, Vyriausybės ir strateginio investuotojo sudarytoje sutartyje nurodytoms finansų institucijoms įsigyjant naujai išleidžiamų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, šios bendrovės įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo.

Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad atitinkamais atvejais strateginiam investuotojui įsigyjant akcijų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinis kapitalas didinamas netaikant Akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 4 dalies bei Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 18 straipsnio nuostatų. Parduodant strateginiam investuotojui arba akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ naftos tiekėjams ir (arba) finansų institucijoms ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcinės bendrovės akcijas netaikomi Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo bei Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymo 8 straipsnio 2 dalies ir 10 straipsnio reikalavimai.

Ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pranešimas apie pirmąjį akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkų susirinkimą, vyksiantį po to, kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, viešai skelbiamas ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki susirinkimo dienos, o paskelbtas susirinkimo darbotvarkės projektas netikslinamas. Šiuo

atveju netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio 6 dalies ir 22 straipsnio 1 bei 3 dalių nuostatos. Ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad strateginiam investuotojui įsigyjant akcijas pagal šio straipsnio nuostatas, taip pat akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ sudarant sutartis dėl kontrolės teisės įgijimo akcinėje bendrovėje „Klaipėdos nafta“, Konkurencijos įstatymo 3 skirsnio nuostatos netaikomos. Akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“ netaikomos Akcinių bendrovių įstatymo 30 straipsnio 3 ir 4 dalių bei 45 straipsnio 6 dalies nuostatos.

Akivaizdu, kad ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 2, 3, 5 ir 6 dalyse yra numatytas diferencijuotas teisinis santykių, susijusių su įstatyme nurodytu ūkio subjektų reorganizavimu ir po reorganizavimo tęsiančios veiklą bendrovės funkcionavimu, reguliavimas. Konstitucinis Teismas, remdamasis motyvais, kuriuos šiame savo nutarime išdėstė analizuodamas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnį, daro išvadą, kad ginčijamo įstatymo 3 straipsnio 2, 3, 5 ir 6 dalių nuostatos, įtvirtinančios diferencijuotą teisinį reguliavimą, savaime neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, taip pat Konstitucijos 1 straipsniui.

11. Pareiškėjų manymu, strateginiam investuotojui suteikus Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintas išskirtines teises, kurios leidžia jam kontroliuoti monopoliją, yra pažeista Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies norma, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Valstybei atsisakius sprendžiamojo balso teisės, strateginis investuotojas kontroliuos išskirtinę padėtį naftos ūkio sektoriuje turinčią akcinę bendrovę „Mažeikių nafta“. Pareiškėjai taip pat teigia, kad taip yra pažeidžiama Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalis, draudžianti monopolizuoti gamybą ir rinką. Valstybė, atsisakiusi sprendžiamojo balso teisės akcinėje bendrovėje „Mažeikių nafta“, negalės ginti vartotojų interesų. Tokiu reguliavimu pažeidžiama Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalis.

12. Konstitucijos 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse nustatyta:

„Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei.

Įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę.

Valstybė gina vartotojo interesus.“

Aiškinant Konstitucijos 46 straipsnio 3, 4 ir 5 dalių turinį atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Konstitucijos 46 straipsnį Lietuvos ūkis yra grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas. Kartu pažymėtina, kad asmens ūkinės veiklos laisvė nėra absoliuti. Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą derindama asmens ir visuomenės interesus.

Konstitucinis Teismas, 1999 m. spalio 6 d. nutarime interpretuodamas Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį, yra pažymėjęs, kad Konstitucijos nuostatoje „valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip,

kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei“ yra įtvirtintas konstitucinis principas, nubrėžiantis ūkinės veiklos reguliavimo kryptis, būdus, ribas. Apie bendrą tautos gerovę galima spręsti pagal tautos socialinę raidą, žmogaus saviraiškos galimybes. Sąvokos „bendra tautos gerovė“ turinys kiekvienu konkrečiu atveju atskleidžiamas atsižvelgiant į ekonominius, socialinius bei kitus svarbius veiksnius.

Aiškinant Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalį pažymėtina, jog nuostata „įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką“ reiškia, kad negalima įvesti monopolio, t. y. negalima įstatymu suteikti ūkio subjektui išimtinių teisių veikti kurioje nors ūkio srityje, dėl ko ši sritis būtų monopolizuota. Tačiau draudimas monopolizuoti gamybą ir rinką nereiškia, kad yra draudžiama tam tikromis aplinkybėmis įstatyme konstatuoti monopolijos konkrečioje ūkinės veiklos srityje buvimą ar kitaip atspindėti faktinius monopolinius santykius ir juos atitinkamai reguliuoti.

Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta valstybės pareiga ginti vartotojų interesus. Ši konstitucinė nuostata suponuoja tai, kad teisės normomis turi būti nustatytos įvairios vartotojų interesų gynimo priemonės, kad valstybės institucijos turi kontroliuoti, kaip ūkio subjektai laikosi nustatytų reikalavimų, ir kt.

13. Konstitucinis Teismas, vertindamas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio normas, nustatančias strateginio investuotojo teises, pažymi, kad Konstitucijos 46 straipsnio normos yra susijusios, viena kitą papildančios. Nė viena iš šiame Konstitucijos straipsnyje įtvirtintų teisių nėra absoliuti. Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės teisė reguliuoti ūkinę veiklą sudaro konstitucines prielaidas leisti įstatymus, kuriais reaguojama į tautos ūkio būklę, ekonominio ir socialinio gyvenimo įvairovę bei pokyčius.

Ginčijamos įstatymo 3 straipsnio normos reguliuoja santykius, susijusius su vienos iš šalies ūkio sričių pertvarkymu, kurį vykdant ūkio objektų privatizavimui tenka svarbi reikšmė. Teisinio reguliavimo tikslas – sudaryti sąlygas pertvarkyti ūkio sritį privatizuojant jos objektus, pritraukiant investicijas ir kt.

Privatizavimo metodų parinkimui įtaką daro šalies raidos ypatumai, valstybei priklausančių įmonių būklė ir padėtis šalies ūkyje bei kiti veiksniai. Vykdydama ūkio reformą, valstybė gali diferencijuotą teisinį reguliavimą nustatyti nepažeisdama Konstitucijos principų ir normų reikalavimų. Todėl įstatymo normų, kurios nustato diferencijuotą tam tikrų subjektų teisinę padėtį, negalima laikyti savaime prieštaraujančiomis Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai. Atsižvelgiant į šias aplinkybes nėra pagrindo pripažinti ginčijamą įstatymo 3 straipsnį pareiškėjų nurodytu aspektu prieštaraujančiu Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai.

14. Pagal Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnį Vyriausybės teikimu Seimo sprendimu pripažintam strateginiam investuotojui suteikiama teisė didinant po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 33 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo. Kai strateginis investuotojas pareikalauja bet kuriuo metu per 5 metus po to, kai jis įsigis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų akcijų, didinant akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinį kapitalą, jis turi teisę įsigyti naujai išleidžiamų akcijų, kurių bendra nominali vertė kartu su nurodytosiomis šio straipsnio 1 dalies 1 punkte neviršija 49,5 procento akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo. Be to, ginčijamame įstatymo straipsnyje nustatyta, kad kai strateginis investuotojas įsigis šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų akcijų, jis turi teisę pirkti iš valstybės jai nuosavybės teise priklausančių akcijų, kurių bendra nominali vertė neviršija 16,5 procento tuo metu įregistruoto akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ įstatinio kapitalo. Šias akcijas strateginis investuotojas gali pirkti dalimis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Šiame įstatymo straipsnyje taip pat yra reguliuojami kiti akcijų įsigijimo santykiai.

Tiriant, ar nurodytu teisiniu reguliavimu nesukuriama monopolija, pažymėtina, kad iki reorganizavimo visose trijose reorganizuojamose akcinėse bendrovėse valstybei priklausė didžioji akcijų dalis, kartu ir sprendžiamoji balsų teisė. Todėl šiuo atveju teisinis reguliavimas dėl akcijų perleidimo kitiems subjektams nevertintinas kaip sukuriantis monopoliją. Taigi nėra teisinio pagrindo įstatymo 3 straipsnyje nustatytas ginčijamas normas vertinti kaip sukuriančias monopoliją tam tikroje ūkio srityje.

15. Pagal Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalį valstybė gina vartotojų interesus. Vertinant ginčijamą įstatymo 3 straipsnio normų atitikimą Konstitucijos 46 straipsnio 5 daliai pažymėtina, kad nustatytu teisiniu reguliavimu iš esmės nėra naikinamos ar pakeičiamos Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų normos, kuriose įtvirtintos vartotojų teisių apsaugos bendrosios garantijos.

Valstybės valdžios institucijų pareiga ginti vartotojų interesus kyla iš Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalies. Atsižvelgiant į tai, kad ginčijamo įstatymo reguliuojamų ūkio santykių srityje gamyba ir rinka iš esmės yra sukonzentruotos, taip pat į tai, kad šio įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje yra nustatytos kai kurios išimtys iš Konkurencijos įstatymo taikymo, valstybės valdžios institucijoms tenka pareiga nustatyti papildomą teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų vartotojų interesų apsaugą. Pažymėtina, kad valstybės valdžios institucijos nei iki atitinkamų bendrovių reorganizavimo, nei priėmus ginčijamą įstatymą šios pareigos nėra įvykdžiusios. Tokia situacija vertintina kaip teisinio reguliavimo spraga. Valstybės valdžios institucijos privalo užpildyti šią

spragą. Taigi ginčijamame įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas vartotojų teisių apsaugos aspektu nėra nuoseklus ir išsamus, tačiau šiuo atveju nėra pakankamo teisinio pagrindo tai vertinti kaip prieštaravimą Konstitucijos 46 straipsnio 5 daliai.

V

Dėl Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio atitikimo Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui, 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 1, 3, 4 ir 5 dalims, 67 ir 135 straipsniams.

1. 1998 m. rugsėjo 29 d. priimto Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnyje „Reikalavimai akcijų paketų savininkams“ buvo nustatyta:

„1. Kiekvienam akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkui, išskyrus valstybę ir strateginį investuotoją, kartu su jo kontroliuojamais subjektais, kurių sąvoką apibrėžia Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymas, negali priklausyti šios bendrovės akcijų paketas, suteikiantis daugiau kaip 24 procentus balsų.

2. Valstybė turi pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas. Vyriausybė turi teisę nustatyti tokią pat pirmumo teisę ir strateginiam investuotojui.“

2. Pirminė Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio redakcija buvo pakeista 1999 m. spalio 5 d. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 2 straipsniu. Juo Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalis buvo papildyta ir išdėstyta taip:

„2. Valstybė turi pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas. Vyriausybė turi teisę nustatyti tokią pat pirmumo teisę ir strateginiam investuotojui. Laikotarpis, kurio metu valstybė turi teisę pirmumo teise įsigyti akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų iš strateginio investuotojo, ir tokios teisės įgyvendinimo tvarka nustatoma Vyriausybės ir strateginio investuotojo sutartyje. Sutartyje su Vyriausybe nustatyta tvarka strateginis investuotojas turi teisę perleisti jam nuosavybės teise priklausančias akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijas įmonėms, kurių visos akcijos ir (ar) kapitalas nuosavybės teise (tiesiogiai ar netiesiogiai) priklauso strateginiam investuotojui.“

Be to, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnis buvo papildytas 3 dalimi, kurioje nustatyta:

„3. Tuo atveju, kai strateginis investuotojas nėra pardavęs ar kitaip perleidęs akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, įsigytų pagal šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punktą (išskyrus akcijų perleidimą įmonėms, kurių visos akcijos ir (ar) kapitalas nuosavybės teise (tiesiogiai ar netiesiogiai) priklauso strateginiam investuotojui), ir nutariama privatizuoti, parduoti ar kitaip perleisti tiek valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, kad po tokio privatizavimo, pardavimo ar perleidimo bendra valstybei priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nominali vertė sudarytų mažiau kaip 18 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo, strateginis investuotojas turės pirmumo teisę įsigyti visas ar dalį valstybės parduodamų ar kitaip perleidžiamų akcijų netaikant Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo. Ši pirmumo nuostata taikoma ir tuo atveju, kai bendra valstybei priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nominali vertė toliau mažėja dėl paskesnių valstybei priklausančių bendrovės akcijų perleidimų.“

3. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnyje po padarytų papildymų yra nustatyta:

„1. Kiekvienam akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkui, išskyrus valstybę ir strateginį investuotoją, kartu su jo kontroliuojamais subjektais, kurių sąvoką apibrėžia Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymas, negali priklausyti šios bendrovės akcijų paketas, suteikiantis daugiau kaip 24 procentus balsų.

2. Valstybė turi pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas. Vyriausybė turi teisę nustatyti tokią pat pirmumo teisę ir strateginiam investuotojui. Laikotarpis, kurio metu valstybė turi teisę pirmumo teise įsigyti akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų iš strateginio investuotojo, ir tokios teisės įgyvendinimo tvarka nustatoma Vyriausybės ir strateginio investuotojo sutartyje. Sutartyje su Vyriausybe nustatyta tvarka strateginis investuotojas turi teisę perleisti jam nuosavybės teise priklausančias akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijas įmonėms, kurių visos akcijos ir (ar) kapitalas nuosavybės teise (tiesiogiai ar netiesiogiai) priklauso strateginiam investuotojui.

3. Tuo atveju, kai strateginis investuotojas nėra pardavęs ar kitaip perleidęs akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, įsigytų pagal šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punktą (išskyrus akcijų perleidimą įmonėms, kurių visos akcijos ir (ar) kapitalas nuosavybės teise (tiesiogiai ar netiesiogiai) priklauso strateginiam investuotojui), ir nutariama privatizuoti, parduoti ar kitaip perleisti tiek valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, kad po tokio privatizavimo, pardavimo ar perleidimo bendra valstybei priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų

nominali vertė sudarytų mažiau kaip 18 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo, strateginis investuotojas turės pirmumo teisę įsigyti visas ar dalį valstybės parduodamų ar kitaip perleidžiamų akcijų netaikant Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo. Ši pirmumo nuostata taikoma ir tuo atveju, kai bendra valstybei priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nominali vertė toliau mažėja dėl paskesnių valstybei priklausančių bendrovės akcijų perleidimų.“

4. Pareiškėjai teigia, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio normos pažeidžia Konstitucijos preambulėje įtvirtintą teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principą, Konstitucijos 1, 23 straipsnius, 29 straipsnio 1 dalį, 46 straipsnio 1, 3, 4 ir 5 dalis, 67 straipsnį, 135 straipsnio 1 dalį.

5. Pareiškėjai, darydami prielaidą, kad Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas yra konstitucinis, abejoja dėl Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio atitikimo Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisingos visuomenės ir teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1, 67 straipsniams, 135 straipsnio 1 daliai.

Konstitucinis Teismas šiame nutarime konstatavo, kad Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas nėra konstitucinis, todėl nėra teisinio pagrindo teigti, kad ginčijamos įstatymo 4 straipsnio normos pažeidžia Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės principą, Konstitucijos 1, 67 straipsnius ir 135 straipsnio 1 dalį.

6. Pareiškėjai teigia, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies normos riboja akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkų, išskyrus valstybę ir strateginį investuotoją, teisę turėti šios bendrovės akcijų paketą, suteikiantį daugiau kaip 24 procentų balsų. Tokiu reguliavimu pažeidžiamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas asmenų lygybės įstatymui principas, taip pat sąžiningos konkurencijos laisvė, įtvirtinta Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje.

Pareiškėjų manymu, įstatymo 4 straipsnio 2 dalies normomis pažeidžiamos akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, teisės laisvai disponuoti savo turtu – akcijomis, nes nustatoma, kad valstybė ar strateginis investuotojas turės pirmumo teisę jas įsigyti. Toks teisinis reguliavimas pažeidžia Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintą nuosavybės neliečiamumo principą bei Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Pareiškėjų manymu, Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, esant tam tikroms sąlygoms, strateginio investuotojo pirmumo teisę įsigyti valstybės parduodamų ar kitaip perleidžiamų akcijų nesilaikant kituose įstatymuose nustatytų reikalavimų.

Tokiu reguliavimu pažeidžiama Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta sąžiningos konkurencijos laisvė, taip pat ir Konstitucijos preambulėje skelbiamas teisinės valstybės principas.

7. Konstitucija yra vientisas teisės aktas, kurio principai ir normos sudaro darnią sistemą. Todėl vertinant, ar ginčijamos įstatymo normos atitinka Konstitucijos 29 ar 23 straipsnių nuostatas, būtina atsižvelgti į tai, kad šiuo atveju šios Konstitucijos nuostatos yra susijusios su Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės teise reguliuoti ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į reguliuojamų ūkio santykių svarbą ir pobūdį, gali diferencijuotai reguliuoti šią veiklą ar nustatyti tam tikras jos sąlygas. Tokios sąlygos gali būti nustatomos ir specifinėje ūkio srityje veikiančių bendrovių reorganizavimui, investicijų į tokią bendrovę sąlygoms bei tvarkai ir reikalavimams akcijų paketų savininkams.

8. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienam akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcininkui, išskyrus valstybę ir strateginį investuotoją, kartu su jo kontroliuojamais subjektais, kurių sąvoką apibrėžia Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymas, negali priklausyti šios bendrovės akcijų paketas, suteikiantis daugiau kaip 24 procentus balsų.

Vertinant, ar ginčijamos įstatymo nuostatos atitinka Konstitucijos 29, 23 straipsnius, 46 straipsnio 1 bei 4 dalis, būtina atsižvelgti į įstatymo paskirtį, reguliuojamų santykių pobūdį ir valstybės siekį atitinkamai sutvarkyti šalies ūkį. Kaip šiame nutarime minėta, atskirų ūkinės veiklos subjektų išskyrimas ir diferencijuotas jų padėties reguliavimas sietinas su valstybės keliamais tikslais ūkio srityje.

Ginčijamos 4 straipsnio 1 dalies normos nustato reikalavimus po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų paketų savininkams, būtent – tai, kokio dydžio akcijų paketus jie gali turėti. Todėl nėra teisinio pagrindo teigti, kad tokiu teisiniu reguliavimu yra paneigiamos Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės apsaugos garantijos, Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinta asmenų lygybė įstatymui, taip pat Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta sąžiningos konkurencijos laisvė.

9. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybė turi pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas. Vyriausybė turi teisę tokią pat pirmumo teisę nustatyti ir strateginiam investuotojui. To paties straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad tuo atveju, kai „strateginis investuotojas nėra pardavęs ar kitaip perleidęs akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, įsigytų pagal šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punktą (išskyrus akcijų perleidimą įmonėms, kurių visos akcijos ir (ar) kapitalas

nuosavybės teise (tiesiogiai ar netiesiogiai) priklauso strateginiam investuotojui), ir nutariama privatizuoti, parduoti ar kitaip perleisti tiek valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, kad po tokio privatizavimo, pardavimo ar perleidimo bendra valstybei priklausančių akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų nominali vertė sudarytų mažiau kaip 18 procentų šios bendrovės įstatinio kapitalo, strateginis investuotojas turės pirmumo teisę įsigyti visas ar dalį valstybės parduodamų ar kitaip perleidžiamų akcijų netaikant Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo“.

Pirmumo teisės esant tam tikroms sąlygoms nustatymas atitinkamiems subjektams savaime nepaneigia Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės, Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms principų, taip pat ir Konstitucijos 46 straipsnio 1 bei 4 dalių reikalavimų. Aplinkybė, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 ir 3 dalių normos nustato kitokį nei kiti įstatymai teisinį reguliavimą, negali būti pagrindas daryti išvadą, kad yra pažeidžiamas Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas.

Įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta valstybės, taip pat Vyriausybės sprendimu – ir strateginio investuotojo pirmumo teisė įsigyti parduodamas ar kitaip perleidžiamas akcijas. Kai akcijos yra parduodamos, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į teisinio reguliavimo tikslus ir kitas aplinkybes, gali nustatyti subjektus, turinčius pirmumo teisę įsigyti parduodamas akcijas. Šiuo atveju Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtinta nuosavybės teisė nėra pažeidžiama, nes akcijų savininkui, parduodančiam akcijas, sumokama tiek, kiek tos akcijos kainuoja rinkoje. Tačiau akcijos gali būti perleidžiamos ne tik jas parduodant, bet ir kitais būdais, pavyzdžiui, jas dovanojant. Pažymėtina, kad nei Konstitucija, nei visuotinai pripažintos tarptautinės teisės normos nepaneigia galimybės įstatymuose nustatyti nuosavybės teisių įgyvendinimo tam tikrų ribų, tačiau kartu tokiais ribojimais negali būti paneigiama nuosavybės teisės esmė. Tuo tarpu pagal ginčijamą įstatymo normą asmens teisė dovanoti akcijas ar kitaip jas perleisti yra nepagrįstai suvaržyta.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valstybė, o Vyriausybės sprendimu – ir strateginis investuotojas turi pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas, ta apimtimi, kuria ribojama akcininkų teisė kitaip perleisti akcijas, prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui.

VI

Dėl Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies atitikimo Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui, 5 straipsnio 1 daliai, 67 straipsnio 15 punktui, 127 straipsnio 3 daliai ir 128 straipsnio 1 daliai.

1. Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Jeigu Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos sudaromoje su investuotoju investicijų sutartyje investuotojas įsipareigoja investuoti į Lietuvos Respublikos įmonių rejestre įregistruotą ūkio subjektą ne mažiau kaip 200 mln. litų per 3 metus (36 kalendorinius mėnesius) nuo sutarties sudarymo dienos, investuotojo (investuotojų) pageidavimu investicijų sutartyje gali būti nustatyta, kad šiam ūkio subjektui 5 metus nuo dienos, kai investicijų sutartyje nustatyta investicija pasieks 200 mln. litų, nebus didinami tiesioginių mokesčių tarifai (šio straipsnio 1 dalyje išvardyti mokesčiai, išskyrus pridėtinės vertės mokestį ir akcizą), nustatyti tą dieną galiojusiuose atitinkamuose mokesčių įstatymuose. Lietuvos Respublikos Vyriausybė turi teisę strateginiams investuotojams mokesčių nedidino terminą pratęsti iki 10 metų“.

2. Pareiškėjo nuomone, ginčijama Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies norma prieštarauja Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 1 straipsniui, 5 straipsnio 1 daliai, 67 straipsnio 15 punktui ir 128 straipsnio 1 daliai.

Pareiškėjas savo teiginį, kad ginčijama Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies norma prieštarauja nurodytiems Konstitucijos straipsniams, grindžia tuo, jog šia norma Vyriausybei yra deleguota Seimo kompetencija tvirtinti mokesčius ir priimti sprendimus dėl esminių turtinių įsipareigojimų. Būtent šiuo aspektu Konstitucinis Teismas ir nagrinės ginčijamas Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio normas.

3. Pagal Konstitucijos 67 straipsnio 15 punktą valstybinius mokesčius ir kitus privalomus mokėjimus nustato Seimas. Konstitucijos 127 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad mokesčius, kitas įmokas į biudžetus ir rinkliavas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai. Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus (Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas), vykdo kitas pareigas, kurias Vyriausybei paveda Konstitucija ir kiti įstatymai (Konstitucijos 94 straipsnio 7 punktas).

Mokestiniai santykiai yra prievoliniai teisiniai santykiai tarp valstybės ir mokesčių mokėtojo. Mokesčius nustato įstatymai. Tik šios rūšies teisės normų aktuose gali būti nustatytas mokesčio objektas, mokestinių santykių subjektai, jų teisės ir pareigos, mokesčio dydžiai, mokėjimo terminai, išimties ir lengvatos. Poįstatyminiais aktais gali būti reguliuojama šių įstatymų įgyvendinimo tvarka, įgyvendinamos konkrečios mokesčių įstatymų normos.

4. Kaip minėta, Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė turi teisę strateginiam investuotojui mokesčių nedidrinimo terminą pratęsti iki 10 metų.

Pagal Konstitucijos 127 straipsnio 3 dalį mokesčius, kitas įmokas į biudžetus ir rinkliavas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai. Konstitucijos 67 straipsnio 15 punkte nustatyta, kad valstybinius mokesčius ir kitus privalomus mokesčius nustato Seimas. Taigi tik įstatyme gali būti nustatyti mokesčių terminai, išimtys ar lengvatos. Konstitucinis Teismas, kaip minėta ir šiame nutarime, yra pažymėjęs, kad tais atvejais, kai Konstitucijoje konkretūs įgaliojimai yra priskirti vienai ar kitai valstybės institucijai, ji negali šių įgaliojimų perduoti kitai valstybės institucijai, o kita valstybės institucija negali jų perimti. Pagal ginčijamo Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalį Vyriausybei perduota teisė strateginiam investuotojui mokesčių nedidrinimo terminą pratęsti iki 10 metų, t. y. įstatymu Seimas jam Konstitucijoje tiesiogiai priskirtus įgaliojimus perdavė Vyriausybei.

Konstitucijos 128 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sprendimus dėl valstybinės paskolos ir valstybės kitų esminių turtinių įsipareigojimų priima Seimas Vyriausybės siūlymu. Atsižvelgiant į tai, kad nurodytas Konstitucijos straipsnis nereguliuoja mokesčių santykių, darytina išvada, jog ginčijama Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies nuostata neprieštarauja Konstitucijos 128 straipsnio 1 daliai.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies nuostata, kuria Vyriausybei nustatyta teisė strateginiam investuotojui mokesčių nedidrinimo terminą pratęsti iki 10 metų, prieštarauja Konstitucijos 67 straipsnio 15 punktui, 127 straipsnio 3 daliai, taip pat Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai ir Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

VII

Dėl Seimo 1998 m. rugsėjo 29 d. nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 1 dalies atitikimo Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai, taip pat dėl šio nutarimo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkto atitikimo Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui.

1. Pareiškėjų manymu, Seimo 1998 m. rugsėjo 29 d. nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 1 dalies atitikimas Konstitucijai vertintinas ją susiejus su Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymu. Strateginio investuotojo statuso pripažinimu konkrečiam subjektui įtvirtinama ūkio subjektų nelygybė įstatymui, sukuriama privilegijos konkuruojant ūkinėje veikloje, sudaroma reali galimybė strateginiam investuotojui monopolizuoti gamybą. Taigi ginčijamo Seimo nutarimo 1 straipsnio 1 dalis pažeidžia sąžiningos konkurencijos laisvę ir draudimą monopolizuoti gamybą, įtvirtintą Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalyje.

Be to, pareiškėjų teigimu, ginčijamo Seimo nutarimo 2 dalies 1 punkto nuostata, kuria pritariama Vyriausybės ir strateginio investuotojo susitarimui, kad strateginis investuotojas galėtų įsigyti akcijų, kurios sudaro 33 procentus bendrovės įstatinio kapitalo, nes tokiu atveju valstybė praras sprendžiamąjį balsą priimant pozityvius sprendimus, pažeidžia Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 4 skyriaus dalies „Ekonominė politika“ nuostatą, kad strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčiose įmonėse sprendžiamoji galia turi likti valstybei.

2. Seimo nutarimo 1 straipsnio 1 dalyje Jungtinių Amerikos Valstijų kompaniją „Williams International Company“ pripažinta strateginiu investuotoju ir jai suteikta teisė įsigyti po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų.

Pareiškėjas nutarimo neatitikimą Konstitucijai sieja su Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo neatitikimu Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai.

Konstitucinis Teismas šiame nutarime yra konstatavęs, kad ginčijamos Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo normos neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai, todėl šiuo atveju negalima daryti išvados, kad su nurodytu įstatymu susijusio Seimo nutarimo 1 straipsnio 1 dalis pareiškėjų nurodytu aspektu prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai.

3. Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlio 4 skyriaus „Svarbiausios saugumą užtikrinančios Lietuvos vidaus politikos nuostatos“ dalis „Ekonominė politika“ įtvirtina saugumo užtikrinimo šalies ūkyje pagrindus.

4. Konstitucinis Teismas pažymi, kad pareiškėjų ginčijamas Seimo nutarimas yra tiesiogiai susijęs ne su Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu, o su Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymu. Pastarasis įstatymas nustato akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo tvarką, investicijų į bendrovę, tęsiančią veiklą po reorganizavimo, sąlygas ir tvarką, reikalavimus akcijų paketų savininkams.

Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 4 skyriaus dalies „Ekonominė politika“ nuostatos įtvirtina saugumo užtikrinimo pagrindus, bet nereguliuoja akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo.

Ginčijamas Seimo nutarimas skirtas įgyvendinti Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymą ir nėra susijęs su Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu. Todėl darytina išvada, kad ginčijamo Seimo nutarimo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkto normos neprieštarauja Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui.

5. Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymą ir nutarimą „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ Seimas priėmė 1998 m. rugsėjo 29 d. Nurodytas įstatymas įsigaliojo 1998 m. spalio 14 d. Taigi dar neįsigaliojus įstatymui Vyriausybė realizavo šiame įstatyme jai nustatytus įgaliojimus pateikti Seimui siūlymą dėl konkretaus strateginio investuotojo pripažinimo. Šiuo atveju Seimas dar neįsigaliojus minėtam įstatymui priėmė nutarimą dėl konkretaus subjekto pripažinimo strateginiu investuotoju. Taigi buvo pradėtas taikyti dar neįsigaliojęs įstatymas.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad tokia poįstatyminio akto, t. y. Seimo nutarimo, priėmimo praktika yra ydinga, nes Seimo nutarimas, kuriuo buvo pradėtas taikyti įstatymas, buvo priimtas nepaisant to, kad įstatymas dar nebuvo įsigaliojęs.

Nors ginčijamas Seimo nutarimas buvo priimtas neįsigaliojus įstatymui, tačiau jis įsigaliojo po to, kai įsigaliojo 1998 m. rugsėjo 29 d. priimtas Akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes nėra teisinio pagrindo teigti, kad ginčijamas Seimo nutarimas pagal jo priėmimo tvarką prieštarauja Konstitucijai.

6. Seimo nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 1 dalyje konkretus subjektas pripažintas strateginiu investuotoju. Nutarimo 1 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta, kokioms Vyriausybės ir strateginio investuotojo „Williams International Company“ susitarimo nuostatomis Seimas pritarė. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad Seimo nutarimas priimtas realizuojant iš esmės jau pasiektą susitarimą.

Pabrėžtina, kad tokia teisės aktų leidybos praktika, kai iš pradžių ne nustatomos teisės normos, pagal kurias turi būti sudaromi susitarimai, bet susitariama, o tik po to nustatomos teisės normos, atspindinčios susitarimą, yra ydinga, nes paneigia vieną iš svarbiausių įstatymų ir kitų teisės aktų leidybos principų, kad teisės aktai turi nustatyti elgesio taisykles, pagal kurias teisiųjų santykių subjektai privalo veikti tik ateityje. Tačiau nurodytas ginčijamo Seimo nutarimo priėmimo ydingumas, atsižvelgiant į tai, kad ginčijamas Seimo nutarimas įsigaliojo tik po to, kai įsigaliojo įstatymas, negali būti laikomas pakankamu pagrindu pripažinti šį Seimo nutarimą prieštaraujančiu Konstitucijai.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus darytina išvada, kad Seimo 1998 m. rugsėjo 29 d. nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai. Šio nutarimo 1 straipsnio 2 dalies 1 punktas neprieštarauja Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 53, 54 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 2 straipsnis neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalies nuostata, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, prieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai ir 128 straipsnio 1 daliai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalies nuostata, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius, ta apimtimi, kuria nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisė prisiimti įsipareigojimus atlyginti ir tuos nuostolius, kurie susidaro dėl strateginio investuotojo ir (ar) akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ kaltės, prieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 3 daliai ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalies nuostata, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė sutartyse su strateginiu investuotoju ir akcine bendrove „Mažeikių nafta“ turi teisę valstybės vardu prisiimti esminius turtinius įsipareigojimus strateginiam investuotojui ir (ar) akcinei bendrovei „Mažeikių nafta“, tarp jų ir įsipareigojimus atlyginti nuostolius, ta apimtimi, kuria nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisė valstybės vardu prisiimti įsipareigojimus atlyginti nuostolius ir tuo atveju, kai jie susidaro priėmus įstatymus, kuriais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos Konstitucijos normos ir (ar) saugomos Konstitucijoje įtvirtintos vertybės, prieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 4 straipsniui ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valstybė, o

Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu – ir strateginis investuotojas turi pirmumo teisę įsigyti kitų akcininkų, kuriems nuosavybės teise priklauso ne mažiau kaip 1 procentas po reorganizavimo tęsiančios veiklą akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų, parduodamas ar kitaip perleidžiamas šios bendrovės akcijas, ta apimtimi, kuria ribojama akcininkų teisė kitaip perleisti akcijas, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui.

6. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies nuostata „Vyriausybė turi teisę strateginiams investuotojams mokesčių nedidininimo terminą pratęsti iki 10 metų“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 67 straipsnio 15 punktui, 127 straipsnio 3 daliai ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui.

7. Pripažinti, kad 1998 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymas, 1999 m. birželio 3 d. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas, 1999 m. spalio 5 d. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 3, 4 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, 1998 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas pagal jų priėmimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

8. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. rugsėjo 29 d. nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

9. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. rugsėjo 29 d. nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ 1 straipsnio 2 dalies 1 punktą neprieštarauja Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui.

10. Nutraukti pradėta teiseną dėl Lietuvos Respublikos užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo 12 straipsnio papildymo įstatymo atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Jarašiūnas

Egidijus Kūris

Zigmas Levickis

Augustinas Normantas

Vladas Pavilionis

Jonas Prapiestis

Vytautas Sinkevičius

Teodora Staugaitienė